

РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УПРАВЛІННІ ЕКОНОМІКОЮ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

*Захарченко О.В., к. е. н., доцент
кафедра маркетингу*

Одеська державна академія будівництва та архітектури

Анотація. Визначена роль екологічної політики в управлінні економікою в умовах глобалізації.

Постановка проблеми. Прискорений розвиток цивілізації призвів до деградації природних екосистем. Нині доводиться констатувати, що земна біосфера й екосистеми різних рівнів мають обмежені можливості щодо забезпечення свого нормального функціонування і відтворення в умовах надмірного впливу людської діяльності. Глобальний характер екологічних проблем (збереження озонового шару, біорозмаїття, клімат, чисте довкілля тощо) потребують розробки та реалізації погодженої міжнародної політики.

Ресурси земної біосфери мають чітко окреслені параметри, а кількість народонаселення і його матеріальні потреби зростають досить високими темпами. Водночас швидко збільшуються негативні антропогенні навантаження на природу, забруднюються внутрішні водойми, моря та площі лісів, вичерпуються мінерально-сировинні та біологічні ресурси. Звідси випливає об'єктивна необхідність взаємоузгодження виробничої діяльності будь-якої країни з вимогами ресурсно-екологічної безпеки її існування, а також врахування потреб майбутніх поколінь у життєвих ресурсах.

Виклад основного матеріалу. Стрімке, фактично нерегульоване зростання продуктивних сил, у тому числі населення Землі, призводить до негативних наслідків антропогенної діяльності. Особливо це стосується регіонів Південної півкулі. При цьому потрібно враховувати, що до негативних результатів

призводить не тільки зростання продуктивних сил саме по собі, що посилює навантаження на природу за допустимі межі, а й обумовлене ним форсування видобутку вихідних продуктів природи, накопичення виробничих відходів, а отже, згубної дії на біосферу.

Забруднення навколишнього середовища стало однією з основних проблем у світі, пов'язаною з економічним зростанням. З кінця 60-х років загострення екологічних проблем досягло в країнах граничної межі і ставлення до них кардинально змінилося. Ефективним засобом контролю за викидами є запровадження «дозволів» на допустиму кількість забруднювальних речовин, який є меншим, аніж встановлений для них ліміт на продаж своїх прав іншим фірмам. У світі створився ринок прав на забруднення навколишнього середовища. В результаті екологічна ситуація поліпшилася.

Для запобігання екологічної катастрофи в глобальному масштабі людство вже сьогодні повинне вжити заходів щодо збереження стійкості біосфери. Завдання полягає в тому, щоб сформувати на планеті єдиний екологічнобезпечний господарсько-економічний простір, який буде основою сталого і врівноваженого соціально-економічного розвитку всіх країн світу.

Ідеальна модельна схема економіки екосфери має бути побудованою принаймні на таких двох принципах:

1. Природні ресурси (рослинні і тваринні організми, родючі ґрунти, вода, повітря, корисні копалини, паливо та ін.) розглядаються як ринкова споживна вартість, тобто мають відповідну ціну, яка для відновлювальних ресурсів є адекватною витратам на їх своєчасне відновлення, а для невідновлювальних — компенсує їх безповоротну втрату і витрати на повне технологічне знешкодження або безпечне захоронення їх відходів.

2. Рівень досконалості будь-яких нових технологій оцінюється не за поширеним сьогодні критерієм «безвідходності». Кількість відходів визначається техніко-економічною доцільністю з урахуванням витрат на дотримання екологічних вимог. При цьому кількість навіть цілком знешкоджених відходів, які повертаються в навколишнє середовище, не повинна перевищувати ту, котра може бути повністю засвоєна екосистемами довкілля за час використання виробництвом природного ресурсу, з якого вони утворились.

У країнах Європейського Союзу розроблена і реалізується стратегія екологічно орієнтованого менеджменту й екологічного підприємництва як одного з важливих напрямів екологічної модернізації. Цьому сприяло зростання ролі екологічних властивостей і характеристик товарів та продуктів на ринку як передумови їх виробництва і реалізації, посилення тиску громадськості на підприємців, які використовують природні ресурси, задоволення екологічних інтересів населення та розвитку водного законодавства, піднесення значимості екологічного права в підприємницькій діяльності.

Людство мусить переглянути економічну концепцію безкоштовного споживання природних ресурсів. Альтернативою має стати економіка партнерських відносин Людини з Природою, адекватна «сплата» Природі «відновлювальних засобів» за використані Людиною матеріально-енергетичні ресурси, дотримання концепції економіки ноосфери.

Безумовно, прийняття такої альтернативи потребує переоцінки традиційних цінностей, певного суспільного аскетизму, спрямування інтелекту на вирішення технолого-економічних проблем.

Те, що нині відбувається на наукових форумах, у лабораторіях інститутів і фірм, підводить нас до нового етапу науково-технічної революції, котрий усе частіше називають еколого-технологічним.

Замість найпопулярнішого досі питання «що і скільки» людство усе частіше починає міркувати: «як, для чого, з яким матеріальним і соціальним ризиком».

Головним методологічним підґрунтям оптимізації рівня економічного ефекту та екологічних наслідків від запровадження нових технологічних процесів є визначення «користі» і «втрат». Відповідно до цього формується нове технологічне мислення.

Кілька промислово розвинених країн уже зробили значні практичні кроки в бік гуманітаризації «технологічної ери»: замість індустріальних гігантів будуються мінізаводи, поширюється масова комп'ютеризація і роботизація, створення нових унікальних конструкційних матеріалів на керамічній, полімерній і композитній основах, раціональна утилізація промислових і побутових відходів. Відтак витрати енергії і матеріалів на одиницю продукції знизилися в цих країнах на 25—30%, значно зменшилися також відходи. Технологічні досягнення починають змінювати і соціальний зміст праці.

На жаль, в Україні ці показники значно гірші: витрати енергії і сировини на виробництво металів, цементу і паперу в нас (у середньому) на 30—80% більші, ніж у США. Проте й там фактичні енергозатрати набагато вищі проти теоретичних розрахунків: у виробництві сталі — у 4 рази, алюмінію — у 6 разів, цементу — у 5 разів, паперу — у 125 разів, а в нафтопереробці — у 8 разів. Зрозуміло, що неможливо зрівняти реальні витрати енергії з теоретичними, але, коли відмовитися від постійного вдосконалення діючих технологій і перейти на принципово нові, то значне зменшення витрат енергії та матеріалів — реальне завдання. Щоправда, для цього мусить бездоганно функціонувати система «наука — техніка» з безперечним пріоритетом гуманітарного впливу першої.

Висновки. Все це, зрештою, вимагає, по-перше, від кожної

держави глибинних структурних, техніко-технологічних і організаційних змін у суспільному виробництві і радикальної перебудови макроекономічної політики, вдосконалення зовнішньоекономічних зв'язків, здійснення в перспективі заходів у сферах руху капіталів, валютних коштів, трудових ресурсів, оптимізації балансів інвестицій, заощаджень тощо з урахуванням глобальності еколого-економічних чинників. По-друге, більш узгодженого міжнародного науково-технічного та економічного співробітництва, що спирається на інтеграцію зусиль, ресурсів і коштів з метою успішного вирішення ресурсно-екологічних проблем.

Література

1. Зіновчук А.В., Економічні засади екологічної політики в АПК: Теорія і методологія: Автореферат на здобуття наукового ступення д.е.н. РПВПС України НАН України.- К.: 2008.-40с.
2. Экология и мировая продовольственная проблема // Экономика и управление в зарубежных странах: Ежемесячный информ. бюллетень. Москва, 2005. № 1.
3. Бабина Ю.В., Варфоломеева Э.А. Экологический менеджмент: Учебное пособие. М.: ИД «Социальные отношения», Изд-во «Перспектива», 2002. – 207 с.
4. Пахомова Н.В., Эндрес А., Рихтер К. Экологический менеджмент. СПб.: Питер, 2003.- 544 с.